

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยเรียงลำดับดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
  - 2.1 หลักการของหลักสูตร
  - 2.2 จุดหมายของหลักสูตร
  - 2.3 โครงสร้างของหลักสูตร
  - 2.4 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้
  - 2.5 เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. หลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.2 กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตร
  - 4.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
  - 4.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
5. การนำหลักสูตรไปใช้
  - 5.1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้
  - 5.2 งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้
  - 5.3 บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรการขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในสถานศึกษา
6. สภาพทั่วไปของอำเภอทุ่งหัวช้าง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษา สิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากครูผู้สอน สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ หลักสูตรถือเป็นส่วนที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง หากไม่มีหลักสูตรแล้ว ครูผู้สอนก็จะเหมือนกับสอนไปแบบไร้จุดหมายและทิศทาง การที่จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับจุดหมายที่กำหนดไว้ จึงต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนด ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 44) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้ “หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ที่จัดไว้ให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอน กำหนดไว้ในเอกสารเพื่อใช้เป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอนตามระดับชั้น”

ส่วน ชำรง บัวศรี (2542, หน้า 7) กล่าวว่า “หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้”

สงบ ลักษณะ (2540, หน้า 41) กล่าวว่า “หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งมวลที่จัดไว้อย่างเป็นระเบียบที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีความสามารถทางทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติอันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร”

จากการให้ความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตร คือ แนวกำหนดกิจกรรมและมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา และทักษะต่าง ๆ มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนเป็นแบบพิมพ์เขียวในการจัดการศึกษา เป็นหัวใจ และมีความสำคัญยิ่งต่อการ จัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรกำหนดจากผู้รู้ นักวิชาการ การศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นที่พึงประสงค์ การหลักสูตรจะประกอบด้วยจุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาของแต่ละวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และวิธีการที่ประเมิน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้ให้รายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

หลักการของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เสริมสร้างความเป็นเอกภาพของชาติไทย มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อมวลชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมทุกส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. มีการกำหนดให้มีมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ระหว่างช่วงชั้นการศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา และมีการทดสอบตามมาตรฐาน
5. การจัดการเรียนรู้เน้นการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษา โดยให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่องการจัดสรรเวลาและยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก
6. กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
7. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมายของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงามในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตาม หลักธรรมของศาสนา มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและสังคม ประกอบอาชีพสุจริต และ พึ่งตนเองได้
2. มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างรอบคอบมีเหตุผล มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ มีความสามารถในการสื่อสาร การจัดการ และใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น
3. มีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย และประวัติความเป็นมาของชาติไทย ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา และภูมิปัญญาไทย
5. มีความรักท้องถิ่น ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และ สิ่งแวดล้อม

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและ พัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ได้แก่ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมชมรม ชุมนุม

4. มาตรฐานการเรียนรู้ เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

5. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 - 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการต่าง ๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียน ซึ่งมีหลักการวัดและประเมินผลดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน
2. สอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร
3. ประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียน
4. การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ควรดำเนินการด้วยวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของแต่ละวิชาและระดับช่วงชั้น
5. ให้มีการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนในแต่ละช่วงชั้น
6. ให้มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น
7. ให้มีการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติในแต่ละช่วงชั้น
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการเรียนได้
9. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษา และรูปแบบการศึกษาต่าง ๆ

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผล
การเรียนรู้ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา
กำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 (จบการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบ
ตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนรู้ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถาน
ศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา
กำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่
สถานศึกษากำหนด

หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นชุมชนของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของ
ตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ
ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งราย
วิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ให้รายละเอียดของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ และหน่วยงาน และสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุข และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน มีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆ ในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล
2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม ขอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก

กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นที่ไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรและสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ และการติดตามผล กำหนดสาระ การเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่อง ในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น

ให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจนเพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอนและครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการ โครงการ ร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน / โครงการงาน เพิ่มผลงาน หรือการบ้าน ที่มีการวางแผน ร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน ของสถานศึกษา

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและของชุมชน

3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้น

4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ

1), 2) และ 3) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาเลือกที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น กำหนดได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัด

การเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผล การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงงานอย่างน้อย 1 โครงงาน

6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบาย รายวิชา รายปี หรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

4. การออกแบบการเรียนการสอน จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายครูผู้สอนทุกคนต้องออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่า ผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ และออกแบบการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ชมรมวิชาการ เพื่อเกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ตามธรรมชาติ และ ความสามารถความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน

3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

6. การกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียน สามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาระดับภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแล และประเมินผล ต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

จากกรอบการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อนำไปประมวลกับแนวหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนมีภารกิจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 10-12)

1. การประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้
2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน
5. การประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น จบการศึกษาระดับภาคบังคับ หรือ จบหลักสูตรเป็นการประเมินตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์

ให้เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือปีที่ 6) จบการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

การจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติด้วยวิธีการเครื่องประเมินผลการศึกษาระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในแต่ละปี

7. การเทียบโอนผลการเรียน

เป็นการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนที่ศึกษาจากสถานศึกษาอื่น ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

8. การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา

เป็นการจัดทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลแสดงผลการดำเนินการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องและเป็นเอกสารหลักฐานแสดงวุฒิทางการศึกษาของผู้เรียน

9. การจัดการซ่อมเสริมการประเมินผล

เป็นการจัดแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีข้อบกพร่อง ในด้านการเรียนด้านต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรเพื่อความสำเร็จในการเรียนตามหลักสูตรการศึกษา

10. การกำกับติดตามและประเมินผลการเรียน

เป็นการวางระบบและแผนงานตรวจสอบการดำเนินงานการประเมินผลการเรียนของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทันเหตุการณ์

11. การรายงานผลการประเมินผลการเรียน

เป็นการรายงานผลการดำเนินงานประเมินผลการเรียนรู้ระดับต่างๆ ให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้รับทราบความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ทุกฝ่ายใช้เป็นข้อมูลร่วมกันในการปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน การจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้

12. การจัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประเมินผลของสถานศึกษา

เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินผลการเรียนและภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ให้การประเมินผลการเรียนของสถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อยถูกต้อง ยุติธรรม และมีผลการดำเนินงานที่น่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับทั้งด้านสังคมและกฎหมายจากทุกฝ่าย ซึ่งสถานศึกษาอาจจัดเป็นระเบียบของสถานศึกษาได้

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ และแบบเรียนแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้หลายแนวคิด ดังนี้ บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2537, หน้า 15) หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และรวมถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

นิโคลส์ (Nicholls, 1972 อ้างใน สัจจ อูทรานนท์, 2532, หน้า 27) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า เป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดให้แก่แก่นักเรียน ซึ่งเมื่อได้เรียนรู้แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 31) การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกหาทางเลือกการเรียนการสอนที่เหมาะสม หรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้

จากการศึกษาความหายของการพัฒนาหลักสูตรพอจะสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการสร้างและใช้หลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมขึ้นมาเพื่อนำไปใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญและได้รับความนิยมเลือกใช้กันแพร่หลายคือ ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ (SPIE Model)

อำนาจ จันทรเป็น (2532, หน้า 23-25) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร โดยการผสมผสานหรือบูรณาการองค์ประกอบสำคัญและสอดคล้องกับการที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ในสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของโรงเรียนที่จะนำการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยีกับความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน

ภาพ 1 แผนภูมิแสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ SPIE Model แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์สภาพในอดีต สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นในอนาคต โดยวิเคราะห์สิ่งต่างๆต่อไปนี้
  - 1.1 ปรัชญาการศึกษา นโยบาย หลักสูตร แผนการศึกษา งานวิจัย
  - 1.2 สภาพปัญหา ค่านิยม วัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน

- 1.3 ธรรมชาติของเนื้อหาสาระวิชาความรู้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี
- 1.4 ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนในด้านความต้องการและความสนใจ
- 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดจนแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. การวางแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์
  - 2.1 กำหนดหลักสูตรสาขา หมวดวิชา
  - 2.2 กำหนดหลักสูตรรายวิชา
    - 2.2.1 กำหนดลักษณะ กระบวนวิชา
    - 2.2.2 พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ
    - 2.2.3 คัดเลือกและรวบรวมและผลิตสื่อประเภทต่างๆ
  - 2.3 กำหนดหลักสูตรเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น หลักสูตรสำหรับชนกลุ่มน้อยหรือ หลักสูตรสำหรับเด็กเรียนช้า เป็นต้น
  - 2.4 กำหนดแผนการสอน
    - 2.4.1 กำหนดแผนการสอน
    - 2.4.2 คัดเลือกเนื้อหาสาระและการจัดกิจกรรม
    - 2.4.3 กำหนดวิธีการเรียนการสอน สื่อและแหล่งวิชาการ
    - 2.4.4 กำหนดวิธีการวัดและประเมิน
  - 2.5 กำหนดแผนการประเมิน
3. การใช้หลักสูตรหรือการปฏิบัติ
  - 3.1 การเตรียมและพัฒนาบุคลากร เอกสาร และสื่อประเภทต่างๆ
    - 3.1.1 สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในแนวทางที่กำหนดขึ้นใหม่
    - 3.1.2 ฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องให้เกิดทักษะในการใช้หลักสูตรหรือวิธีการใหม่
    - 3.1.3 สร้างหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน
    - 3.1.4 เตรียมการนิเทศภายใน
  - 3.2 ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด
4. การประเมิน
  - 4.1 ประเมินแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์ทุกแผนตามข้อ 2

4.2 ประเมินการปฏิบัติตามแผนทุกด้านตามข้อ 3

4.3 ประเมินผลสัมฤทธิ์

การนำหลักสูตรไปใช้

ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

การใช้หลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติตลอดจนการบริหารงานด้านวิชาการ เพื่อเอื้ออำนวยให้ครูและผู้เรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ การใช้หลักสูตรเป็นคำที่ตีความหมายได้หลายแง่หลายมุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติหรือผู้ศึกษาที่จะให้ความสนใจในขอบเขตของการใช้หลักสูตร ในวงกว้างหรือวงแคบ แต่ไม่ว่าจะเป็นความหมายในแง่ใดก็ตาม สุดท้ายต่างมีเป้าหมายอย่างเดียวกันนั่นคือการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

จอร์จ เอโบแชมปี (George A. Beauchamp อ้างใน สันต์ ธรรมบำรุง, 2527, หน้า 119) ได้ให้ความหมายของการใช้หลักสูตร ว่าหมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอน

สำหรับ สุมิตร คุณานุกร (2518, หน้า 21) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งรวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยให้ครูและนักเรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลมากที่สุด

สังัด อุทรานันท์ (2527, หน้า 260) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ในห้องเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร นอกจากนี้ นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรผู้นี้ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า ขั้นตอนของการใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งในการชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าตอน

อื่นใดทั้งหมด ทั้งนี้เพราะว่าถึงแม้หลักสูตรจะสร้างไว้ดีเพียงใด ก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่า หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตามความหมายที่นักพัฒนาหลักสูตร ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรจากภาคทฤษฎีที่เขียนขึ้นไว้เป็นเอกสารรูปเล่มแล้วไปสู่ภาคปฏิบัติในโรงเรียน โดยปฏิบัติให้สอดคล้องสัมพันธ์กับภาคทฤษฎีที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อนกว้างขวางมากและจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ทุกฝ่ายจึงควรทราบถึงกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

กิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนั้น ได้มีนักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาได้เสนอแนะไว้ดังนี้

สุมิตร คุณากร (2523, หน้า 130) ได้เสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่าประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัด ป้าย และสภาพต่างๆภายในโรงเรียน และการสอนของครู

ดิลก บุญเรืองรอง (2521, หน้า 42-51) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีคุณภาพต้องเพิ่มจากการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้ววางแผนการใช้หลักสูตรและบริหารการสอนที่มีขั้นตอนดังนี้ การทำความเข้าใจภาพรวมของหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณากิจกรรมเพื่อบูรณาการการจัด โปรแกรมการสอน การจัดตารางสอน การวางแผนการสอน ส่วนบุคคลการศึกษาความพร้อมของผู้เรียน การสอน การประชุมประสานงานทุกสัปดาห์ การประเมินผล การปรับปรุงการเรียนการสอน

สังัด อุทรานันท์ (2527, หน้า 262) กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ในขอบเขตที่กว้างขึ้นโดยกำหนดงานหลักไว้ 3 ลักษณะที่สำคัญดังนี้ งานบริหารและบริหารหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าวของนักการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ได้ 2 ประการ

1. งานที่เกี่ยวกับการสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาระของผู้บริหาร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การบริหารงานด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การวางแผนให้ครูจัดทำแผนการสอน การจัดทำจัดหาสื่อการสอนและเอกสารประกอบหลักสูตร การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ การส่งเสริมงานทางด้านวิชาการ การนิเทศและการติดตามผล ฯลฯ
2. งานที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาระของครูผู้สอน ได้แก่ การเตรียมการสอนหรือการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล

บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ง) กล่าวว่า “การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจรวมทั้งทราบบทบาท ภารกิจ หน้าที่ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด” ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรการศึกษาไปใช้ในสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ และยังมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของหลักสูตร หลักสูตรจะไปถึงผู้เรียนหรือไม่ขึ้นอยู่กับเทคนิคการบริหารงานของผู้บริหาร ดังที่ อานาจ จันทน์แป้น (2532, หน้า 108-109) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญมากต่อการบริหารหลักสูตร และได้รับการเสนอว่าบทบาท ของผู้บริหารควรมีดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เจตนารมณ์ (นโยบาย) การจัดการศึกษาของชาติและท้องถิ่น
2. กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ เพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม
3. ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
4. ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นในการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
5. เป็นผู้นำทางความคิดในการพัฒนาหลักสูตร
6. กำหนดโครงการกิจกรรม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน
7. กำหนดโครงการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการให้ครูใช้ความรู้ความสามารถได้เต็มที่
8. ประเมินการใช้หลักสูตร

บทบาทครูผู้สอน

ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามวัตถุประสงค์ และครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดีเพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนไป

บทบาท/หน้าที่ของครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ศึกษาหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยเฉพาะหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ระยะเวลาเรียน และการวัดประเมินผล
2. ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครูให้เข้าใจ และวางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ศึกษาทำความเข้าใจอย่างแจ่มชัดเกี่ยวกับวิธีการสอนต่างๆ เพื่อจะได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ ลักษณะเนื้อหาวิชา และผู้เรียน
4. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
5. จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

6. จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาจัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

7. พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันท่องเหตุการณ์ พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสม หรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

8. เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อ ครู และนักเรียน

9. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

10. จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

11. จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

12. จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จะเห็นว่ากิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ที่สำคัญคือกิจกรรมการสอน ซึ่งหลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของผู้สร้างหลักสูตรมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการสอนของครูขณะเดียวกันการสอนของครูต้องพึงหลักสูตรไปด้วยจึงจะถูกทิศทางและคู่กันไป

บทบาทผู้เรียน

การจัดการศึกษายึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดเพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของรัฐที่มุ่งหวังพัฒนาให้คนไทยมีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม การจะให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุขนั้น ตัวผู้เรียนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากการเป็นผู้รับความรู้มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546ง) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียนดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครู
วางแผนการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ
ตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตน
เองให้มีคุณภาพ
3. ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ สามารถสร้างองค์
ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
5. รักษาสิทธิและโอกาสในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
6. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

บทบาทผู้ปกครอง

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองที่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546ง) ได้
กล่าวถึง มีดังนี้

1. กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา
หรือธรรมนูญสถานศึกษา
3. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
4. จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และ
พัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียน
6. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
7. ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ประสานงาน ป้องกัน และแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับ
พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน
8. ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี
นำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันครอบครัวแห่งการเรียนรู้

9. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

10. จัดให้บุคลากร หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

บทบาทประชาชน

1. มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา

2. สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

บทบาทชุมชน

1. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา

2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม และชุมชน

3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง

4. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา

5. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

6. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

อื่น

4. ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง

5. สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา

6. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

7. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า งานหรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนในการนำหลักสูตรไปใช้โดยตรง ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารและครูผู้สอน ดังนั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนจึงมีภารกิจที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียน 4 ประการ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
2. การวางแผน
3. การดำเนินการ
4. การประเมินผล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ในการนำหลักสูตรไปใช้ในทุกระดับโดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการใช้หลักสูตร ซึ่งก็คืองานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องอำนวยความสะดวก ให้การนำหลักสูตรไปใช้บังเกิดผล จึงต้องศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนที่จะช่วยในการกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรที่ระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 36)

ข้อมูลพื้นฐานในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียน 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลภายในโรงเรียน

ข้อมูลที่เป็นในโรงเรียนที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จได้แก่

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ข้อมูลประเภทนี้จะมีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น จำนวนนักเรียนแยกตามเพศ และอายุ แนวโน้มการเพิ่มการลดอัตราการเรียนต่อ ประวัตินักเรียน ข้อมูลสุขภาพจากการรายงานของแพทย์ การพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการ การร่วมกิจกรรม คะแนนผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพที่ดี

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับครู ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับครู ได้แก่ ข้อมูลด้านประวัติส่วนตัว ความรู้ความสามารถพิเศษ ประสบการณ์ จุดแข็ง จุดอ่อน สภาพทางครอบครัว วินัย และความประพฤติ ค่านิยม เจตคติ ผู้บริหารที่จะต้องทำความรู้จักเข้าใจและมีข้อมูลเกี่ยวกับครู เพื่อที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้ครูได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญอีกอย่างที่เป็นต่อการใช้หลักสูตรโดยตรงคือ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน เช่น งบประมาณ จำนวนอุปกรณ์และสื่อต่างๆ จำนวนอาคารเรียน อาคารประกอบต่างๆ รวมถึงเอกสารประกอบหลักสูตร ตลอดจนศักยภาพที่จะเพิ่มพูนสิ่งเหล่านี้ การสนับสนุนหรือความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการพิจารณาว่า โรงเรียนมีความพร้อมหรือไม่ ต่อการใช้หลักสูตรโรงเรียน

2. ข้อมูลภายนอกโรงเรียน

ข้อมูลจำเป็นพื้นฐานในชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรโดยตรง นั่นก็คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล เช่น วิทยากรภายนอกจากประชาชนในชุมชนและจากส่วนราชการที่ตั้งในชุมชนและเกี่ยวข้องกับสภาพการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งความคาดหวังของผู้ปกครอง ค่านิยมของชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ ทั้งส่วนของประชาชนและส่วนราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สำนักงานเกษตร ร้านค้าเอกชน สถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้อาจนำมาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อ

หาหรือปรับกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่างๆให้กับนักเรียน ดังที่ อำนาจ จันทรเป็น (2532, หน้า 23) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนควรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหา สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนด้วย

ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่หลัก คือ การสอน ซึ่งต้องใช้หลักสูตรประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอนหรือกำหนดการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง และมีความสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 144) ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ (อำนาจ จันทรเป็น, 2532, หน้า 7-8)

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบนั้น สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 229) ได้กล่าวว่าการประชาสัมพันธ์หลักสูตรอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่นการออกเอกสารสิ่งพิมพ์ ใส่อีมวลชน เช่นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การประชุมสัมมนาอาจใช้ได้ ในโอกาสอันสมควร การจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์อย่างไร แก่ผู้ใด และเป็นจำนวนกี่ครั้งเป็นเรื่องพิจารณาเป็นรายๆ ไป แต่สิ่งที่ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทราบคือ สิ่งสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นคืออะไร จะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร และมีผลต่อบทบาทหน้าที่ของเขาอย่างไร

2. การวางแผน

การวางแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะการวางแผนเป็นหัวใจของการทำงาน การวางแผนย่อมนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดีได้ การวางแผนในการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การวางแผนงานด้านวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักในโรงเรียนประถมศึกษา การวางแผนด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2.1 การวางแผนงานด้านวิชาการ

การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนที่ดีและใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานของโรงเรียน เพราะการวางแผนเป็นการคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการจะกระทำในอนาคต โดยคิดหาวิธีที่จะดำเนิน

การเพื่อจะให้ได้อะไรสิ่งนั้น และมีการเตรียมการตามวิธี (ที่เลือก) ที่จะดำเนินการให้เรียบร้อยเอาไว้ล่วงหน้า (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527, หน้า 1013)

ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีทุกปีการศึกษาสำหรับขั้นตอนการปฏิบัติในการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนนั้น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527, หน้า 1038 – 1041) ได้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. ขั้นเตรียมการและการจัดทำแผน
2. ขั้นวางแผน (หรือกระบวนการวางแผน)
3. ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน
4. ขั้นการติดตามผลและประเมินผล

การจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนดังกล่าว เป็นการจัดทำแผนรวมทั้งหมดของโรงเรียน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนงานในแต่ละด้านก่อนเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ โดยเฉพาะการวางแผนงานด้านวิชาการที่ถือว่าเป็นงานหลักและถือว่าเป็นงานสำคัญที่สุด ที่ส่งผลให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้ และการวางแผนอย่างมีกลยุทธ์ เป็นการกำหนดแนวดำเนินการอย่างแยกย่อยด้วยวิธีการต่างๆ อย่างเหมาะสม ถูกต้อง จึงมีประโยชน์สำหรับการตัดสินใจทำงานที่จำเป็นต้องใช้ กระบวนการทำงาน ทำงานเป็นคณะบุคคล ต้องใช้ระยะเวลาในการทำงาน ใช้งบประมาณ เพื่อให้ได้ผลงานที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2542, หน้า 203)

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดทำแผนงานด้านวิชาการ ซึ่งผู้บริหารควรดำเนินการจัดวางแผน 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ต้องมีการเตรียมการใน 2 เรื่อง คือ เตรียมการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และเตรียมการด้านการวางแผนบุคลากรซึ่งดำเนินการดังนี้

- 1.1 จัดประชุมคณะกรรมการการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ
- 1.2 จัดประชุมคณะกรรมการหรือคณะทำงานร่วมกันวิเคราะห์นโยบายและ

ข้อมูลของโรงเรียน

- 1.3 ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานและกำหนดมอบหมายหน้าที่ให้

ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนดำเนินการ ให้มีการประชุมคณะทำงานเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย รายละเอียดของแผนการ โครงการ และจัดทำแผน

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแผนเพื่อขอความเห็นชอบ

2.2 การวางแผนงานด้านบุคลากร

การวางแผนงานด้านบุคลากร เพื่อให้ได้ผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร โดยเฉพาะการจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียน ซึ่งต้องการให้ครูเป็นทั้งพี่เลี้ยง และผู้คอยแนะนำให้แก่เด็ก จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาความเหมาะสมอย่างละเอียดถี่ถ้วน และรอบคอบที่สุด ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 156-157) ได้เสนอการดำเนินงานของการจัดครูเข้าสอน มีดังนี้

1. การสำรวจความพร้อมของบุคลากร ก่อนเปิดหลักสูตรใหม่ หรือเปิดแผนการสอนเพิ่ม
2. การสำรวจภาระงานของครู
3. ตรวจสอบคุณสมบัติของครู เช่น วุฒิ ประสบการณ์ ความชำนาญด้านการสอนของแต่ละวิชา
4. จัดตามความพร้อมของครูผู้สอน เช่น ความถนัด และความต้องการในการสอน ได้แก่
  - 4.1 จัดตามวุฒิทางการศึกษา
  - 4.2 จัดตามความสนใจและความถนัด
  - 4.3 จัดตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์
5. การแก้ไขปัญหาการขาดครู
  - 5.1 ให้ครูได้ไปฝึกอบรมในบางรายวิชาที่ขาดแคลนครูที่สอน
  - 5.2 จัดบุคลากรฝ่ายอื่นให้ช่วยสอน เช่นบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน
  - 5.3 จัดรวมกลุ่มนักเรียน
  - 5.4 จัดหาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน
6. จัดครูเข้าสอนแทน เมื่อครูไม่มาสอน
จะเห็นได้ว่า การจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนนั้น ถ้าครูผู้สอนได้สอนตรงตามที่ต้องการ หรือได้เรียนมาจะเป็นการดี ซึ่งผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการของโรงเรียน และครูผู้สอน

อาจพิจารณาร่วมกันในการจัดครูเข้าสอน เพื่อให้ได้ผลตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

2.3 การวางแผนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางในการใช้หลักสูตรของครู ถ้าหากไม่มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้หลักสูตรก็จะเป็นไปอย่างไม่มีจุดหมายปลายทาง เป็นเหตุให้เกิดการเสียเวลาหรือบกร่องในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก อันจะส่งผลต่อความล้มเหลวของหลักสูตรในที่สุด (สงัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 268) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นภาระหน้าที่ของครูโดยตรงที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดทำ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารควรมีการวางแผนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน เพื่อให้ครูปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนการนำไปใช้ โดยอาจสนับสนุนปัจจัยที่เป็นงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ โดยการจัดหา จัดซื้อ ให้คำปรึกษา หรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนของครู หรืออาจเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการจัดทำแผนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นไปด้วยความสะดวก และมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแนวทางดำเนินการที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนการวางแผน

ขั้นที่ 2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้

1. การกำหนดให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2. การสนับสนุนด้านปัจจัย

3. การตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้

2.4 การวางแผนการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องพิจารณาการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เอาไว้เป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย เนื่องจากการวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดโปรแกรมการสอนของวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้า เพื่อการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสูงสุดอยู่เสมอ การวางแผนการจัดการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นกับผู้สอนทุกคน แม้จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนมาเป็นเวลานานหลายปีแล้วก็ตาม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนของตนได้เดินทางไปในทิศทางใด หรือทราบ

ว่าจะสอนอะไร ด้วยวิธีไหน สอนทำไม สอนอย่างไร และจะประเมินผลอย่างไร ช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้สอนจะมีความพร้อมจากการวางแผนหรือวางแผนทางการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า การเรียนการสอนนั้นจึงดำเนินไปอย่างราบรื่น ประหยัดเวลา มีประสิทธิภาพนักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดแผนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์จากที่หลักสูตรกำหนดมาตรฐาน และสาระการเรียนรู้ไว้มาออกแบบวางแผน และดำเนินกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวทางและเจตนารมณ์ของหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอนและการวัดผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการจัดการเรียนรู้ คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือคือบันทึกการสอนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะใช้รูปแบบใดก็ตาม องค์ประกอบหลักที่ครูผู้สอนจะขาดเสียไม่ได้มี 4 ประการ คือ

1. จุดประสงค์การเรียนรู้
2. เนื้อหา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

องค์ประกอบหลักทั้ง 4 ประการนี้ เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องทำการคัดเลือกรายละเอียดขององค์ประกอบดังกล่าวและเขียนลงไปในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดจนผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพการดำเนินการสอนอย่างเป็นขั้นตอนได้ชัดเจน ถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีและไม่จำเป็นต้องบันทึกการสอนอีกก็ได้ เพราะชัดเจนใช้แทนบันทึกการสอนได้เลย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องรวมสิ่งที่จะต้องกระทำจริงในชีวิตประจำวันมีประสบการณ์ทั้งหลายให้เด็กได้กระทำ ผู้สอนจึงไม่ควรละเลยและมองข้ามความสำคัญของ

แผนการจัดการเรียนรู้ แม้ว่าจะมีประสบการณ์การสอนมากมายแล้วก็ตาม เพราะผู้เรียนแต่ละคนแต่ละรุ่นที่เข้ามาเรียนมีความรู้แตกต่างกัน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรตอบคำถามดังนี้ คือ

1. ในการสอนเรื่องนั้นต้องการให้นักเรียนบังเกิดคุณสมบัติอะไร นั่นคือจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องชัดเจน
2. นักเรียนต้องทำอะไรบ้างจึงจะบรรลุผล นั่นคือกิจกรรมการเรียนการสอนต้องชัดเจนและนำไปสู่ผลการเรียนตามจุดประสงค์ได้จริง
3. ผู้สอนจะต้องมีบทบาทอย่างไร นั่นคือกระบวนการผู้สอนในการอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนไว้ชัดเจน
4. จะใช้สื่อหรืออุปกรณ์อะไรช่วยบ้าง และใช้อย่างไร นั่นคือ กำหนดสื่อและอุปกรณ์การเรียนให้ชัดเจน
5. จะรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนบังเกิดคุณสมบัติที่ต้องการแล้ว นั่นคือ วิธีการวัดผลต้องชัดเจนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สำหรับการจัดทำแผนการสอนมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้
  - 5.1 ทำความเข้าใจกับหลักสูตร ทั้งหลักการ จุดหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการวางแผนและการจัดการเรียนการสอน
  - 5.2 เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับเนื้อหาวิชานั้น ในลักษณะจุดประสงค์ปลายทางที่ควรเกิดขึ้นกับนักเรียนเมื่อ ได้เรียนวิชานั้นจนครบถ้วนแล้ว
  - 5.3 เขียนโครงสร้างของวิชาที่จะสอนทั้งวิชา โดยกำหนดส่วนประกอบคือ
    1. หัวข้อย่อย ๆ อาศัยจากเนื้อหาวิชาที่อ่านจากคำอธิบายรายวิชาและหนังสืออ้างอิงอื่น ๆ
    2. จำนวนคาบที่ควรใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อเรื่องย่อย อาศัยการคำนวณจากจำนวนคาบที่มีจริงตลอดภาคเรียนตามกำหนดของหลักสูตร และพิจารณาน้ำหนักของปริมาณเรื่องราวก่อนที่จะกล่าวถึงในข้อเรื่องนั้นๆ
    3. สาระสำคัญที่เน้นถึงความคิดรวบยอดหรือหลักการหรือทักษะหรือลักษณะนิสัยที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในการเรียนแต่ละหัวเรื่องนั้น

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะจุดประสงค์นำทางประกอบหัวเรื่องย่อยๆ แต่ละข้อสร้างแผนการสอนโดยหยิบยกหัวเรื่อง จำนวนคาบ สาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้มาทำแผนการสอน

3. การดำเนินการ

การดำเนินการแผนงาน / โครงการที่วางไว้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ซึ่งการปฏิบัติไม่ดีพอ การวางแผนงานต่างๆ ก็ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้จะสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามหลักสูตรอย่างเต็มที่

3.1 การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3.2 การบริการหลักสูตรแก่ครูผู้สอน

3.3 การนิเทศ

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้อะเอียดหลาย ๆ เรื่องความรู้ดังกล่าว ไม่แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้อ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้นั้นเอง หากมีการสืบค้นเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคสมัยได้ ”

สรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นฐานความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการสะสมการเรียนรู้เป็นระยะเวลาอันนานเพื่อใช้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตหรือใช้ชีวิตร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจแสดงออกในรูปของการใช้เทคโนโลยีที่

เหมาะสมในการประกอบอาชีพหรือในรูปของวัตถุ เช่น การประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ

ทรัพยากรท้องถิ่น

นิพนธ์ สุขปรีดี (2528, หน้า 185) ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชุมชน ซึ่งครูหรือนักเรียนอาจนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้ เช่น พิพิธภัณฑสถาน ไร่ราชการ โบราณสถาน โรงภาพยนตร์ แม่น้ำลำธาร และบุคคลที่โรงเรียนอาจเชิญมาเป็นวิทยากร หรือครูออกไปสัมภาษณ์ เยี่ยมเยียนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เช่น บุรุษไปรษณีย์ ตำรวจ ชาวสวน พ่อค้า หรือเจ้าหน้าที่ทางราชการ เป็นต้น

แหล่งวิทยาการในชุมชน

จิรวรรณ ช้างลำลี (2530, หน้า 67) ให้ความหมายไว้ว่า แหล่งวิทยาการในชุมชน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สถานที่ บุคคล กิจกรรมในชุมชน รวมทั้งสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ซึ่งมีคุณค่าทางการศึกษา และสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้

การนำความรู้ที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้จัดทำแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในปี 2539 โดยเสนอแนะแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนการสอน มีการมอบหมายงาน และกิจกรรมให้นักเรียนไปทำที่บ้าน ครูและชาวบ้านจะเป็นผู้ติดตามและประเมินผล
2. ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน โดยนำนักเรียนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
3. โรงเรียนและชุมชนประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชนในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ ซึ่งกรมวิชาการได้เสนอวิธีการดังนี้
  - 3.1 ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอน และปราชญ์ท้องถิ่น
  - 3.2 เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิถีคิด และความคิดของ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 นำกระบวนการหรือความคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน

3.4 เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์

3.5 ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้าน หลายมุม คิดอย่างอิสระแล้วสรุปเป็นความรู้ และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

3.6 ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

3.7 เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต

3.8 ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เสนอ 4 แนวทางคือ

1. ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระบบเวลาจำนวนคาบเรียนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้นๆ

2. เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

3. นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้กับผู้เรียน

4. สอดแทรกคุณธรรมค่านิยมต่างๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของหลักสูตรให้กับผู้เรียน ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียน

4.1 มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของชุมชน

4.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

ของชุมชน

4.3 สามารถพึ่งพาตนเองได้เกี่ยวกับการรักษาโรคเบื้องต้น

4.4 ตระหนักและยอมรับ สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

4.5 สามารถปรับปรุงและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์

แก่ชุมชน

4.6 มีความรัก ความภาคภูมิใจ และเข้าใจในบทบาทของตนที่มีต่อชุมชน

การดำเนินการตามหลักสูตรและแนวทางดังกล่าวข้างต้น โดยที่มีผู้รู้ในท้องถิ่น

ผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ 3 ประการคือ

1. พัฒนาหลักสูตรและท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานในท้องถิ่น
2. วางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน
3. ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตให้กับผู้เรียน

3.2 การบริการหลักสูตรแก่ครูผู้สอน

การใช้สื่อการเรียนการสอน

วัสดุและสื่อการสอนประกอบหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกชนิด ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ความสะดวกแก่ครูผู้สอนและสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่นำความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้ สื่อการเรียนการสอน ถือเป็นอุปกรณ์และวิธีการที่ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และน่าสนใจ การใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (อำนาจ ช่วย, 2537, หน้า 101-103) จึงควร ยึดหลักต่อไปนี้

หลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน

1. จะต้องสัมพันธ์กับลักษณะเนื้อหาบทเรียน และจุดประสงค์ของเรื่อง
ที่สอน
2. จะต้องเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน
3. สื่อต้องเหมาะสมกับความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. เหมาะสำหรับสภาพแวดล้อม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
5. ถ้ามีสื่อหลายอย่างและจำเป็นต้องเลือกใช้ ควรเลือกสื่อที่หาง่าย และมีประสิทธิภาพ
6. ควรใช้สื่อการเรียนการสอนเท่าที่จำเป็น และเลือกสื่อที่เห็นว่าเหมาะสมทุกอย่าง
7. สื่อที่เลือกจะต้องเที่ยงตรงในเนื้อหา ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้อง
8. สื่อที่เลือกจะต้องใช้งานได้ดี คู่กับราคา หรือผลที่จะได้คุ้มกับเวลา และการจัดเตรียมสื่อ นั้น
9. จะต้องเลือกให้สอดคล้องกับวิธีการสอน ที่ผู้สอนได้วางแผนไว้ และเป็นสื่อที่ผู้สอนมีประสบการณ์ในการใช้มาแล้ว หากไม่เคยใช้ควรทดลองก่อนใช้

หลักการเตรียมสื่อการเรียนการสอน

การเตรียมสื่อการเรียนการสอนช่วยให้เกิดความพร้อม ความสะดวก และความสำเร็จในการสอน ในการเตรียมสื่อการเรียนการสอนนั้น มีหลัก 3 ประการที่ควรคำนึงถึง

1. การเตรียมตัวครู การเตรียมสื่อการเรียนการสอน ครูควรศึกษาล่วงหน้าว่า บทเรียนมีเนื้อหาอะไรบ้างในแต่ละเรื่องจะต้องใช้อะไรเป็นสื่อการเรียนการสอน สื่อที่มีอยู่ตรงกับเนื้อหา กิจกรรมที่จะสอนหรือไม่ ถ้าไม่ตรงจะจัดหาได้ด้วยวิธีใด และอย่างไรในกรณีนี้ ถ้าหากจะต้องจัดหาหรือจัดทำกรเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการผลิต เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงความประหยัดและสะดวกในการจัดทำเป็นประการสำคัญด้วย

2. การเตรียมนักเรียน นอกจากครูจะต้องศึกษาบทเรียน ศึกษาวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการผลิตแล้ว การเตรียมนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมสื่อการเรียนการสอน ครูจะต้องศึกษาประสบการณ์เดิมของนักเรียน เพราะสื่อบางชิ้นนักเรียนอาจเคยเห็นแล้ว ทำให้ไม่ตื่นตาตื่นใจ เมื่อครูนำมาใช้สอนอีกประการหนึ่ง ครูควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อชิ้นนั้น เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์อาจให้นักเรียนได้มีการสัมผัสกับเครื่องมือที่ทดลอง หรือให้นักเรียนทดลองด้วยตัวเอง โดยการชี้แนะและดูแลของครู การที่ครูได้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เรียนว่ามีพื้นฐานความรู้เดิมเป็นอย่างไร มีความพอใจ ความถนัดอย่างไร มีความสามารถในการเรียนเป็นอย่างไรแล้ว ควรเร้าความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้อยากเรียนรู้ในสิ่งที่ครูนำมาสอน การเตรียมผู้เรียน มีผลดีต่อการเตรียมสื่อการเรียนการสอน เพราะช่วยให้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนมีความเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาสาระที่นำมาสอน เหมาะสมกับความรู้ และความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนช่วยในการแบ่งกลุ่มผู้เรียนหรืองานที่มอบหมายให้เหมาะสมกับความรู้

3. การเตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้ ก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอนครูจะต้องเตรียมตัว โดยการศึกษาเนื้อหาบทเรียนเตรียมผู้เรียน และเตรียมสื่อให้พร้อม ถ้าเป็นสื่อที่ผลิตขึ้นเอง ก็ต้องจัดหาวัสดุที่เหมาะสม เช่น ไม่แพงเกินไป หาได้ไม่ยากนัก สะดวกในการจัดทำ ใช้แล้วคุ้มค่างับเวลาที่เสียไป สำหรับสื่อที่มีอยู่แล้วอาจนำมาทดลองใช้ในกรณีที่ยังไม่เคยใช้มาก่อน เพื่อเกิดความพร้อม เมื่อนำไปใช้จริง สื่อมีอยู่แล้วบางอย่างอาจชำรุด ผู้สอนอาจจะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้อยู่ในสภาพดีพร้อมที่จะใช้ นอกจากนั้นถ้าหากมีกิจ

กรรมที่ต้องใช้สื่อหลายอย่าง และสะดวกในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้

หลักการนำเสนอ

เมื่อเตรียมทุกอย่างพร้อมแล้ว มาถึงขั้นตอนของการนำเสนอการเรียนการสอนในห้องเรียน คือ การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน มีหลักการที่ครูควรระลึกถึงดังนี้

1. ไม่มีสื่อการเรียนการสอนใด จะทำหน้าที่แทนครูได้โดยสมบูรณ์
2. สื่อจะทำหน้าที่เพียงช่วยครูในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การใช้สื่อในการเรียนการสอน จะต้องให้เหมาะสมกับวิธีสอน จุดมุ่งหมาย จังหวะ เวลา จิตวิทยาการเรียนรู้ และบุคลิกของครูประกอบกัน

หลักการประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอน

หลังจากใช้สื่อการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ผู้สอนควรมีการประเมินการใช้สื่อ โดยประเมินจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ครู
2. นักเรียน
3. สื่อการเรียนการสอน

ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่า การเรียนการสอนได้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ มากน้อยเพียงใดและเพื่อปรับปรุงการผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนวิธีการประเมินสื่อการเรียนการสอนนั้น อาจทำได้หลายวิธี เช่น

- ประเมินโดยการสังเกตเมื่อทำกิจกรรม
- ประเมินโดยการอภิปราย
- ประเมินโดยการทดสอบ
- ประเมินโดยการรายงานสรุป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 207–212) ได้กล่าวถึงการใช้สื่อการสอนว่า ควรจะมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. สร้างความรู้ที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดแนวคิดและได้ประสบการณ์ตรงมากขึ้น

2. ได้รับความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนนักศึกษา
3. ให้นักเรียนนักศึกษาสามารถจำสิ่งที่เรียนได้ในระยะยาว
4. นำสิ่งที่เป็นประสบการณ์ตรงจากแหล่งต่าง ๆ มาสู่ห้องเรียนได้มากขึ้น
5. สร้างพื้นฐานในด้านความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เรียนศึกษา
6. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจบทเรียนและเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
7. เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
8. เป็นเครื่องมือที่ใช้ทบทวนสรุปและทำเนื้อหาวิชาสัมพันธ์กัน
9. เสริมสร้างกิจกรรมที่แปลกออกไป และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่
10. ช่วยให้นักเรียนนักศึกษาเรียนได้เร็วขึ้น

การเลือกใช้สื่อการสอน

การเลือกใช้สื่อการสอน ควรจะได้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดทำสื่อการสอน สามารถจัดทำได้ดังนี้
  - 1.1 ครูอาจารย์จัดทำขึ้นเอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ ตลอดจนวัสดุที่จัดซื้อมาในราคาถูก
  - 1.2 ให้นักเรียนนักศึกษาจัดทำขึ้นและอยู่ในความแนะนำของครู
  - 1.3 สื่อการสอนบางชนิด อาจได้รับการบริจาคจากองค์กร หรือ มูลนิธิต่างๆ ตลอดจนบริษัทห้างร้าน
  - 1.4 สื่อการสอนประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ราคาแพง สถานศึกษายังไม่สามารถจะจัดซื้อได้ ก็ใช้การยืมจากหน่วยงานอื่น ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ เช่น องค์กรหรือสถานทูต เป็นต้น
  - 1.5 สื่อการสอนบางประเภทไม่สามารถจะจัดทำขึ้นเองได้ แต่ต้องใช้เป็นประจำ ควรจะได้จัดเตรียมงบประมาณเพื่อนำไปซื้อไว้ใช้ และให้บริการแก่ครูอาจารย์
2. การเลือกใช้สื่อการสอน สื่อการสอนมีมากมายหลายประเภท เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสม
  - 2.1 ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการใช้สื่อชนิดใด จึงจะทำให้ นักเรียน นักศึกษามีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น

2.2 คุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษา ได้แก่ การเลือกให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียน ลักษณะของห้องเรียน

2.3 การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่มีนักเรียนนักศึกษามีบทบาทในการเรียนการสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ๆด้วยตนเอง ซึ่งครูอาจารย์ สามารถจะจัดในลักษณะของสื่อประสม

3.3 การนิเทศ

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศการศึกษาจะดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทำหน้าที่นิเทศที่มีความรู้ความสามารถ การนิเทศการศึกษาเป็นตัวจักรสำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นภารกิจที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนของผู้บริหารที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การนิเทศการสอนของครู และการนิเทศที่ผู้บริหารมีบทบาทมากสำคัญคือ การนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียน จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นงานที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และครบกระบวนการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานในหน้าที่ของครูให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลให้มีการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

หลักการนิเทศการศึกษา

1. การนิเทศการศึกษาควรมีความถูกต้องตามหลักวิชา
2. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
3. การนิเทศควรเป็นประชาธิปไตย
4. การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์
5. การนิเทศเป็นการส่งเสริมความเจริญอกงาม

6. การนิเทศการศึกษาช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน
7. การนิเทศการศึกษาคือปรัชญา
8. การนิเทศการศึกษาคือความร่วมมือ
9. การนิเทศยึดหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์
10. การนิเทศเพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ

กิจกรรมของการนิเทศภายใน

กิจกรรมของการนิเทศภายในที่ผู้บริหารสามารถกระทำได้นั้น มีหลายประการ ซึ่งอาจจะเลือกจัดให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหากิจกรรมของการนิเทศภายใน ได้แก่ การประชุม การฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ การจัดป้ายนิเทศ การจัดมุมหนังสือ การให้คำปรึกษาแนะนำ การสาธิตการสอน การเยี่ยมชม การจัดนิทรรศการ การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์ การสังเกต การสอน ให้ศึกษาเอกสาร ตำรา การสนทนาทางวิชาการ เป็นต้น

ผู้ทำหน้าที่นิเทศภายใน

โดยปกติถือว่าเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหาร แต่ถ้าโรงเรียนมีบุคลากรมากขึ้น ผู้บริหารอาจจัดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศเพื่อช่วยเหลือในการนิเทศอีกส่วนหนึ่ง หรืออาจดำเนินการจัดให้ครูได้นิเทศกันเอง ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้กระตุ้น และจัดระบบการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพ

รูปแบบของการนิเทศภายใน

1. การนิเทศแบบคลินิก กระบวนการนิเทศแบ่งออกเป็น 4 ตอนใหญ่ด้วยกัน คือ

ตอนที่ 1 การประชุมก่อนการสังเกตการสอน

ขั้นที่ 1 จำกัดพฤติกรรมที่เป็นความหวังใจของครู

ขั้นที่ 2 ใช้การวัดจากพื้นฐาน หรือใช้การวัดจากมาตรฐานที่

กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 เลือกเครื่องมือ หรือสร้างเครื่องมือสำหรับสังเกตการสอน

ตอนที่ 2 การสังเกตการสอน ซึ่งเป็น

ขั้นที่ 4 คือ การสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เฉพาะเจาะจง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การสอน

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ผลที่ได้จากการสังเกตการสอน

ขั้นที่ 6 ระบุพฤติกรรมการสอนที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 4 การประชุมหลังการสังเกตการสอน

ขั้นที่ 7 คือ การให้ข้อมูลป้อนกลับจากผลของการวิเคราะห์

ขั้นที่ 8 คือ การพิจารณาเลือกยุทธวิธี

2. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 1 สร้างข้อตกลงในการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน กำหนดจุดมุ่งหมายและวิธีการนิเทศร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 เยี่ยมนิเทศชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ครุ นำผลการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนมาปรับปรุงแก้ไข

3. การสังเกตการสอน

ขั้นตอนที่ 1 การประชุมก่อนการสังเกตการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์การสอน

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมหลังการสังเกตการสอน

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) นั้น เห็นได้ว่าจะมุ่งพัฒนา ผู้เรียนทุกคนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้นำมาเป็นผู้ถ่ายทอดความเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อและ

แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม
 ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทาง
 ด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ
 ๆ อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นจึงควรนำรูปแบบและวิธีการสอนที่หลากหลาย
 เข้ามาใช้ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตน
 เอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการ
 เรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และเรียนรู้คุณ
 ธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 กระบวนการคิดและกระบวนการวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่ม
 สาระการเรียนรู้ เนื้อหา และกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่ง การเรียนรู้
 ในสาระองค์รวม การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำ
 กระบวนการบูรณาการซึ่งจัดได้หลายลักษณะมาใช้ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว
 เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นจากผู้สอนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับ
 หัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้น เช่น การอ่าน การเขียน การคิด
 คำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหา
 ความรู้ความจริงจากหัวเรื่องที่กำหนด

ดังนั้นบทบาทของผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาวิชามา
 เป็นผู้กระตุ้นผู้เรียนให้กำลังใจให้คำแนะนำ เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนในบางเรื่องที่เป็นความ
 รู้ใหม่ ๆ ส่วนบทบาทของผู้เรียนคือเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจนได้ข้อค้นพบและข้อสรุปใด แต่ผู้
 สอนกลับมีความสำคัญมากขึ้น เพราะบทบาทของผู้สอนจะมากขึ้น ผู้สอนต้องเป็นคนเก่ง มี
 ความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอนจึงสามารถแนะนำผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง มีการเตรียม
 การสอนอย่างดี รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล รู้จักผู้เรียนในด้านความรู้ความสามารถ อุปนิสัยใจ
 คอย สุขภาพร่างกาย การประพฤติปฏิบัติ ผู้สอนต้องเตรียมบทเรียน กิจกรรมและสถานการณ์
 ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ผู้เรียนจะใช้ศึกษา เตรียมคำถามที่จะซัก
 ถาม เป็นต้น ผู้สอนจะต้องมีเมตตา ห่วงดีต่อผู้เรียน ให้ความรัก ความอบอุ่น รู้จักให้อภัยผู้
 เรียนเมื่อทำผิดพลาด แนะนำด้วยความหวังดี มีความเป็นมิตร มีความอดทน เพื่อให้ผู้เรียนมี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและเรียนด้วยความสุข การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ต้องมุ่งส่ง

เสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตุ้นและให้กำลังใจผู้เรียนที่จะค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ มีการถกเถียงแก้ปัญหา ทำงานร่วมกันกับเพื่อน รู้จักการวางแผนการปฏิบัติงาน เลือกวิธีการปฏิบัติงานร่วมกัน ดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานและประเมินงาน มีการประชุมปรึกษาหารือประมวลข้อเท็จจริงหรือข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาข้อสรุปเป็นความรู้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตจริง

ฉะนั้นแล้วครูผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนองตอบต่อผู้เรียนดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ
2. ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม
3. ให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง
4. ให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง

การสอนซ่อมเสริม

อำภา บุญช่วย (2537) ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนในระบบโรงเรียนที่จัดในรูปแบบให้มีการเรียนการสอน มีหลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดเนื้อหาและขอบเขต เนื้อหาที่ผู้เรียน จะได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถ โรงเรียนมีหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอน ดำเนินการต่าง ๆ ที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาในทุกด้านทัดเทียมกัน สำหรับนักเรียนที่มีการเรียนต่ำหรือมีปัญหาทางการเรียน อันเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม จะต้องได้รับความช่วยเหลือ โรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาได้หลายวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนที่ได้ผลดีวิธีหนึ่ง ก็คือ การจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม ถ้าจะถามว่า

การสอนซ่อมเสริมหมายถึงอะไร ก็คงจะตอบได้ว่า การสอนซ่อมเสริม หมายถึงการสอนเพื่อช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนขจัดการเรียนที่ไม่ถูกวิธี และเสริมความรู้ทักษะที่เราปรารถนาจะให้เด็กมีพัฒนาการไปในทาง ที่ดี ซึ่งครูและผู้บริหารควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม

การจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม อำภา บุญช่วย (2537) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

1. ช่วยให้นักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำ ให้มีพื้นฐานความรู้สูงขึ้นพอที่จะ

ร่วมเรียนกับนักเรียนในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ได้ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่ง ๆ

2. ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า ให้มีความรู้ความเข้าใจทัดเทียมกับนักเรียนอื่น ๆ ในระหว่างที่มีการเรียนการสอน
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผลการเรียนมีความรู้เพียงพอเพื่อสามารถสอบแก้ตัวให้ผ่านในรายวิชาที่ต้องสอบแก้ตัว
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนที่สามารถผ่านการประเมินผลรายวิชา แต่มีผลการเรียนอยู่ในระดับที่ยังไม่เป็นที่พอใจให้มีความรู้ความสามารถดีขึ้น
5. เป็นการป้องกันหรือลดปัญหาที่จะเป็นผลต่อตนเองคิดตามมาก็คือ นักเรียนที่มีปัญหาการเรียน นักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน หรือที่เรียกว่า สอบตก จะเป็นผู้มีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ เมื่อเกิดความว้าวุ่น หรือไม่สบายใจ อับอาย หรือท้อใจ เนื่องจากไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ก็จะแสดงออกในทางอื่น เช่น หนีโรงเรียน ประพฤติตนไปในทางเสื่อมเสีย และในที่สุดออกจากโรงเรียน ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาสังคมต่อไป

เทคนิคการสอนซ่อมเสริม

ลือชา สร้อยพาน (อ้างใน อัมภา บุญช่วย, 2537) กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องจัดซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อน เพื่อแก้ไขความบกพร่องต่างๆ และเพื่อช่วยให้มีพื้นฐาน การเรียนรู้ที่ดีขึ้น การสอนซ่อมเสริมจัดได้หลายวิธี โรงเรียนอาจจะเลือกใช้วิธีใดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หรือ ความเหมาะสมก็ได้ เช่น

1. การสอนแบบตัวต่อตัว การสอนแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเป็นวิธีการสอนที่ได้ผลที่สุด ผู้สอนสามารถใช้คำอธิบายที่ง่าย ๆ เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งเข้าใจช้า สอนตรงกับจุดที่นักเรียนคนหนึ่ง ๆ มีปัญหา สามารถชักจูงความสนใจของนักเรียนได้โดยตรง ทำให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้ โดยไม่มีสิ่งรบกวนอื่น
2. สอนเป็นกลุ่มย่อย จัดให้นักเรียนที่มีปัญหาเหมือนกัน รวมกลุ่มกันจำนวนประมาณ 4-5 คน ถ้ามีจำนวนมากก็แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ครูผู้สอนอาจจะเป็นคนเดียวสอนคนละเวลา หรืออาจจะใช้ครูสอนหลายคนก็ได้ วิธีการสอนและผลที่ได้ก็เช่นเดียวกับวิธีแรก ส่วนที่ดีขึ้นก็คือ นักเรียนไม่เครียดมากเหมือนกับวิธีแรก เพราะมีเพื่อนที่มีปัญหาเหมือนกันอีกหลายคนนักเรียนสามารถช่วยกันทำความเข้าใจในบทเรียนได้
3. ให้นักเรียนสอนกันเอง ในกรณีที่ครูไม่เพียงพอ หรือไม่สามารถจัดครูสอนได้ อาจจะให้นักเรียนสอนกันเอง โดยการคัดเลือกนักเรียนที่เก่ง ช่วยสอนนักเรียนที่เรียนอ่อน

อาจจะใช้วิธีสอนตัวต่อตัว หรือสอนเป็นกลุ่มย่อย อาจจะให้นักเรียนที่เรียนอยู่ระดับสูงกว่า สอนนักเรียนที่อยู่ระดับต่ำกว่า วิธีนี้มีส่วนดี คือ นักเรียนสอนกันเอง มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาง่ายๆ การพูดจากันแบบพี่ ๆ น้องๆ ในบางกรณีอาจจะให้นักเรียนระดับเดียวกันสอนกันเองก็ได้ ก่อนจะให้สอนควรจะได้มีการชี้แจงให้ผู้สอนเข้าใจในวิธีการบางอย่างที่ผู้เรียนไม่ทราบ

4. การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป ในกรณีที่ไม่มีผู้สอน ไม่มีเวลาจัดสอนซ่อมเสริม ก็อาจใช้แบบเรียนสำเร็จรูปและ นักเรียนได้อ่านบทเรียน ทำแบบฝึกหัด และตรวจแบบฝึกหัดด้วยตนเองในแบบเรียนสำเร็จรูปนั้น การจัดทำแบบเรียนสำเร็จรูป โรงเรียนอาจจะจัดทำขึ้นเอง โดยจัดทำในวิชาที่เด็กมีปัญหาหรือในตอนหรือเรื่องที่เด็กมักมีปัญหาก็ได้

5. การให้งานเพิ่มเติม หรือให้ทำแบบฝึกหัดแบบเรียนด้วยตนเอง วิธีนี้ครูให้บทเรียนให้อ่านก่อน แล้วให้แบบฝึกหัดไปทำ แล้วให้เฉลยคำตอบ แบบนี้ง่ายกว่าแบบเรียนสำเร็จรูปตรงที่ครูสามารถทำบทเรียน ทำแบบฝึกหัด และทำข้อเฉลยเป็นระยะ ๆ ตามเรื่องที่นักเรียนมีปัญหาหรือจำนวนที่นักเรียนมีปัญหา

เมื่อสอนซ่อมเสริมไปแล้ว ต้องติดตามผลการสอนเพื่อทราบความก้าวหน้าของเด็ก และความเหมาะสมของกิจกรรมที่ใช้สอนเพื่อจะได้ปรับปรุงต่อไป

4. การประเมิน

การประเมินหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรทำเพื่อปัจจุบันและเพื่ออนาคตเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานทางการศึกษาในการวางแผนเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม สิ่งสำคัญยิ่งก็คือ จะต้องทราบถึงสภาพที่เป็นจริงต่อหลักสูตรในปัจจุบันเพื่อที่จะวางแผนในการพัฒนาให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นดังนั้นขั้นตอนที่จะบอกให้ทราบถึงสภาพที่เป็นอยู่นั้นคือ การประเมินหลักสูตรได้มี นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2537, หน้า 78) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและการนำข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหลักสูตรการศึกษา

สุมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 70) และเอกวิทย์ ณ ถลาง (2525, หน้า 59) ได้สรุป การประเมินหลักสูตรว่า เป็นการติดตามหาคำตอบว่าหลักสูตรที่นำออกใช้เหมาะสม

สมหรือไม่ประการใดต่อสภาพที่เป็นจริงในขณะนี้ หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ใน ความมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดและอะไรที่เป็นสาเหตุ

สำหรับ เสนีย์ พิทักษ์อรุณพ (2524, หน้า 95) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตร ว่าเป็น กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรได้แก่ หลักสูตร โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีสอนและการวัดผล

พร้อมกันนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530, หน้า 25) และสงบ ลักษณะ (2540, หน้า 77) ยังได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการพิจารณาคูณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาว่าอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใดเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

อำนาจ จันทรแป้น (2532) กล่าวไว้ว่า การประเมินหลักสูตรนั้น จะทำให้ทราบ ว่า จุดไหนในจุดประสงค์ของหลักสูตรที่สถานศึกษาควรปรับปรุง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน สังคม และความต้องการของชุมชน ซึ่งจะทำให้โปรแกรมการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและการวัดและประเมินผลจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในสิ่งที่เกิดจากการเรียนการสอน โดยผ่านวิธีการปฏิบัติการวัดประเมินผลที่หลากหลายเพื่อตรวจสอบความรู้ ความสามารถ มีทักษะแค่ไหน อย่างไร มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ แล้วต่อเนื้อหาสาระนั้นๆ อย่างตรงไปตรงมา

จากความหมายสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ การติดตามและรวบรวมข้อมูลจากสภาพจริงเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใดโดยเปรียบเทียบผลผลิตทางการศึกษากับความคาดหวังหรือความต้องการของการจัดการศึกษา

หลักการและเทคนิคในการประเมินหลักสูตร

เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ในกระบวนการประเมินหลักสูตรอาจจะช่วยได้มาก ถ้าเราพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการประเมินหลักสูตร ดังที่ อำนาจ จันทรแป้น (2532) กล่าวไว้ว่า ถ้าจะเปรียบเทียบกับการอุตสาหกรรมก่อนที่ผลผลิตจะถึงมือลูกค้าแผนการผลิตจะถูกกำหนดขึ้นเกี่ยวกับ 1. ผลผลิตคืออะไร 2. ผลผลิตจะมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร 3. ผลผลิตจะทำหน้าที่อะไร 4. ผลผลิตจะนำไปใช้อย่างไร นั่นคือผู้ออกแบบจะต้องรู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับผลผลิต

หลังจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการผลิตได้แก่ การจัดหาวัสดุ เครื่องจักร และ กำหนดกระบวนการในการผลิต เมื่อได้ผลผลิตออกมาความถูกต้องเหมาะสมจึงถูกพิจารณาเทียบกับเกณฑ์

จะเห็นว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ และได้รับการนำมาใช้ด้านการศึกษาหมายถึงว่า ผู้เรียนเปรียบเสมือนวัตถุดิบที่จะต้องผ่านกระบวนการและเปลี่ยนให้เป็นผลผลิต ถ้าโรงเรียนเปรียบเสมือนโรงงานที่มีประสิทธิภาพ การสูญเสียเปล่าในหลักสูตรจำเป็นต้องกำจัดไป แต่การประเมินหลักสูตรนั้นเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ จึงต้องมีความละเอียดอ่อนในการพิจารณา

กระบวนการในการประเมินหลักสูตร

อำนาจ จันทรแป้น (2532) กล่าวว่า ในการประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตามจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรที่จะประเมิน
2. กำหนดจุดประสงค์ของการประเมิน
3. กำหนดวิธีการ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการประเมินที่เหมาะสม ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมิน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และเวลาที่ใช้ในการประเมิน
4. เลือกและสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การรวบรวมข้อมูล
6. การกระทำข้อมูลซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายเสนอแนะ
7. รายงานผลการประเมิน

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานใด ๆ ก็ตามขั้นตอนที่ขาดไม่ได้ คือ ขั้นตอนของการประเมิน ซึ่งมีอยู่ทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ดังนี้

1. การประเมินแผนงาน / โครงการ

การประเมินผลและการรายงานผลตามแผนงาน โครงการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนดำเนินการเพื่อเป็นการตรวจสอบและสำรวจความเป็นไปได้ของโครงการก่อนที่จะนำไปปฏิบัติ การประเมินงานระหว่างดำเนินการ เพื่อให้สามารถควบคุมกำกับทิศทาง และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รวมทั้งควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานด้วย และการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการเพื่อที่จะดูผลสำเร็จของโครงการว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลหรือไม่

2. การประเมินแผนการสอน

ก่อนที่จะนำแผนการสอนไปใช้ ครูควรมีการตรวจสอบหรือประเมินก่อนว่า แผนการสอนที่จัดทำขึ้นนั้นมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้แผนการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยครูอาจให้ผู้เชี่ยวชาญ ประมาณ 3 – 4 คน ร่วมกันประเมินผลการสอนก็ได้

3. การประเมินผลสัมฤทธิ์

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ของครูผู้สอน เนื่องจากการวัดและประเมินผลเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ

เป้าหมายสำคัญของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคือเพื่อนำผลการเรียนไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนโดยตรงและนำผลไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นรวมทั้งนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนอีกด้วย ตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการหลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

1. การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม สถานศึกษาควรดำเนินการประเมินผลในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การประเมินผลก่อนเรียน

การประเมินผลก่อนเรียนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา

ทุกสาระการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องประเมินผลก่อนเรียน เพื่อสารสนเทศของผู้เรียนในเบื้องต้น สำหรับนำไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน ตามแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่จะไม่นำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการพิจารณา การตัดสินผลการเรียน การประเมินผลก่อนเรียนประกอบด้วย การประเมิน ดังต่อไปนี้

1.1.1 การประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน

เป็นการตรวจสอบความรู้ทักษะและความพร้อมต่างๆของผู้เรียน ที่เป็นพื้นฐานของเรื่องใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียน มีความพร้อมและพื้นฐานที่จะเรียนทุกคนหรือไม่ แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุง ซ่อมเสริมหรือเตรียมให้ผู้เรียนให้มีความพร้อมและพื้นฐานเพียงพอทุกคน

1.1.2 การประเมินความรู้ในเรื่องที่เรียนก่อนเรียน

เป็นการประเมินผู้เรียนในเรื่องที่จะทำการสอนเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้และทักษะในเรื่องที่จะเรียนนั้นมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนแต่ละคน ว่าเริ่มต้นเรียนเรื่องนั้นๆ โดยมีความรู้เดิมอยู่เท่าไรจะได้นำไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนภายหลัง

1.2 การประเมินระหว่างเรียน

การประเมินระหว่างเรียนเป็นการประเมินที่มุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่าบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูได้วางแผนไว้หรือไม่ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องของผู้เรียน และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและเกิดพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ

การประเมินผลระหว่างเรียนมีแนวทางในการปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 วางแผนการเรียนรู้และการประเมินระหว่างเรียน ผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้และแนวทางการประเมินผลให้สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งในแผนการเรียนรู้ควรระบุภาระงานที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างเหมาะสม

1.2.2 เลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงาน หรือกิจกรรมหลักที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ ทั้งนี้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการประเมินระหว่างเรียน ได้แก่ การประเมินจากสิ่งที่ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่ามีความรู้ ทักษะ และ

ความสามารถ ตลอดจนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันเป็นผลจากการเรียนรู้ ตามที่ผู้สอนได้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้วิธีการประเมินที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ในการประเมินระหว่างเรียน มีดังนี้

1. การประเมินด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่

- 1.1 การถามตอบระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.2 การพบปะสนทนาพูดคุยกับผู้เรียน
- 1.3 การพบปะสนทนาพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวข้องกับผู้เรียน
- 1.4 การสอบปากเปล่าเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ
- 1.5 การอ่านบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน
- 1.6 การตรวจแบบฝึกหัดและการบ้านพร้อมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับ

2. การประเมินจากการปฏิบัติ

เป็นวิธีการประเมินงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

วิธีการประเมินจะเป็นไปตามลักษณะงานดังนี้

- ก. ภาระงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทำเป็นรายบุคคล/กลุ่ม จะประเมินวิธีการทำงานตามขั้นตอนและผลงานของผู้เรียน
- ข. ภาระงานหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติเป็นปกติในชีวิตประจำวัน จะประเมินด้วยวิธีการสังเกต จดบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้เรียน

ค. การสาธิต ได้แก่ การให้ผู้เรียนแสดงหรือปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด เช่น การใช้เครื่องมือปฏิบัติงาน การบริหาร การเล่นดนตรี จะประเมินวิธีการและขั้นตอนในการสาธิตของผู้เรียนด้วยวิธีการสังเกต

ง. การทำโครงการ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐานกำหนดให้ผู้สอนต้องมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการในทุกช่วงชั้น ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องกำหนดภาระงานในลักษณะของโครงการให้ผู้เรียน

ปฏิบัติในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 4 รูปแบบ คือ โครงการสำรวจ โครงการสิ่งประดิษฐ์ โครงการแก้ปัญหาหรือทดลองศึกษาค้นคว้า โครงการอาชีพ การกำหนดให้ผู้เรียนทำโครงการ สามารถทำได้ 3 แบบ คือ โครงการรายบุคคล โครงการกลุ่ม และโครงการผสม ระหว่างรายบุคคลกับกลุ่ม

วิธีการประเมินโครงการ ควรประเมิน 3 ระยะ คือ

1. ระยะก่อนทำโครงการ โดยการประเมินความพร้อมการเตรียมการ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน
2. ระยะทำโครงการ โดยการประเมินการปฏิบัติจริงตามแผนวิธีการ และขั้นตอนกำหนดไว้และการปรับปรุงงานระหว่างปฏิบัติ
3. ระยะสิ้นสุดการทำโครงการ โดยประเมินผลและวิธีการนำเสนอ ผลการดำเนินโครงการ

3. การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment)

เป็นการประเมินจากการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยงานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ จะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงจึงเป็นงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่างานปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป

วิธีการประเมินสภาพจริงไม่มีความแตกต่างจากการประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) เพียงอาจมีความยุ่งยากในการประเมินมากกว่า เนื่องจากเป็นสถานการณ์จริงหรือต้องจัดสถานการณ์ให้ใกล้เคียง แต่จะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมาก เพราะจะทำให้ทราบความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนว่ามีจุดเด่นข้อบกพร่องในข้อใด อันจะนำไปสู่การแก้ไขที่ตรงประเด็นที่สุด

4. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)

การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน เป็นวิธีการประเมินที่ช่วยส่งเสริมให้การประเมินสภาพจริง มีความสมบูรณ์สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนมากขึ้น โดยการให้ผู้เรียนเก็บรวบรวม (Collect) ผลงานจากการปฏิบัติจริง ทั้งในชั้นเรียนหรือในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ต่างๆ จัดแสดงอย่างเป็นระบบ (Organized) โดยมีจุดประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็น (Reflect) ความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ พัฒนาการ และความสัมฤทธิ์ผล (Achievement) ของการเรียนรู้ของผู้เรียน การวางแผนดำเนินงาน การ

ประเมินโดยเพิ่มผลงานที่สมบูรณ์จะช่วยผู้สอนให้สามารถประเมินจากเพิ่มสะสมงานแทน การประเมินจากการปฏิบัติจริงได้

1.2.3 การกำหนดส่วนประเมินระหว่างเรียนกับการประเมินผลปลายภาค เรียนหรือปลายปี การประเมินระหว่างเรียนมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อมุ่งนำสารสนเทศมา พัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน การประเมินระหว่าง เรียนที่ดำเนินการอย่างถูกต้อง เข้มงวดและจริงจังจะให้ผลประเมินที่สะท้อนภาพความสำเร็จ และศักยภาพของผู้เรียนได้ถูกต้องสมบูรณ์และน่าเชื่อถือ ดังนั้นควรให้น้ำหนักความสำคัญ ของการประเมินระหว่างเรียนในสัดส่วนที่มากกว่าการประเมินปลายภาคหรือปลายปี ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติของรายวิชาและ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ในการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนรายวิชาปลายภาคหรือปลายปี ต้องนำผลการ ประเมินระหว่างเรียนใช้ในการตัดสินผลการเรียนด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามสัดส่วนและแนว ดำเนินการในระเบียบที่สถานศึกษาผู้กำหนด

1.2.4 จัดทำเอกสารบันทึกข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน ผู้สอนต้องจัดทำ เอกสารบันทึกข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการประเมินระหว่างเรียนอย่างเป็นระบบอย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมผู้เรียน ใช้เป็นหลักฐานสำหรับการ สื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องและใช้เป็นหลักฐานสำหรับตรวจการปฏิบัติงานของผู้สอน ซึ่งจะแสดง ให้เห็นถึงความโปร่งใสและความยุติธรรมในการประเมิน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ สถานศึกษากำหนดข้อมูลหลักฐานการประเมินระหว่างเรียนที่พึงแสดง ได้แก่

1. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียนตามวิธีการประเมิน เช่น บันทึกการสังเกตพฤติกรรม บันทึกคะแนนจากผลการประเมินชิ้นงาน บันทึกคะแนนการ ประเมินโครงการ บันทึกเกี่ยวกับการประเมินเพิ่มสะสมงาน เป็นต้น

1.3 การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน

การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียนเป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนเมื่อผ่านการเรียนรู้ช่วงเวลาหนึ่งหรือสิ้นสุดการเรียนรายวิชาปลายปี/ปลายภาค ประกอบด้วย

1.3.1 การประเมินหลังเรียน

เป็นการประเมินผู้เรียนในเรื่องที่ได้เรียนจบแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนว่าผู้เรียนเกิดพัฒนาการขึ้นมากน้อยเพียงไร การประเมินหลังเรียนนี้ ควรจะให้สอดคล้องกับการประเมินก่อนเรียน เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของผู้เรียน สำหรับการวิจัยในชั้นเรียนควรใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินชุดเดียวกันหรือคู่ขนานกัน

1.3.2 การประเมินการเรียนปลายปี/ปลายภาค

เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรายวิชาต่างๆ ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาค สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การประเมินผลการเรียนปลายปี/ปลายภาค สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินได้อย่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ กิจกรรมและช่วงเวลาในการประเมิน อย่างไรก็ดีเพื่อให้การประเมินผลการเรียนดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพและสนับสนุนการเรียนการสอน จึงได้นำผลการประเมินระหว่างเรียนมากกว่าผลการประเมินปลายภาคหรือปลายปี

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนในทุกช่วงชั้น การศึกษาได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามความถนัดและความสนใจให้เต็มศักยภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านของความเป็นมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนดจึงจะผ่านเกณฑ์ การประเมินช่วงชั้น

แนวทางการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 2 ลักษณะ ทุกภาคเรียนและทำการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนเป็นรายกิจกรรม โดยมีแนวดำเนินการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

2.1 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

2.1.1 ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง

2.1.2 ผู้รับผิดชอบกิจกรรมตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่

2.1.3 ในกรณีที่มิกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรกผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินการร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม)

2.1.4 ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นการประเมินผลการร่วมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งทั้งสองเกณฑ์ จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรมจะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

2.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น เป็นการประเมินสรุปผลการอ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการผ่านช่วงชั้น

3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เป็นการประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอื่นๆที่สถานศึกษากำหนดขึ้นมาสำหรับพัฒนาผู้เรียนเป็นพิเศษ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่นๆให้แก่ผู้เรียน สถานศึกษา

และชุมชนของสถานศึกษา การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินเชิงวิจิตร มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยกรรมการจะมีหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนา แนวทางการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และแนวทางการปรับปรุงซ่อมเสริมผู้เรียน

3.2 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น อาจซ้ำหรือแตกต่างจากคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรหรือมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นก็ได้

3.3 กำหนดแนวทางการพัฒนา มี 2 ลักษณะ ดังนี้

3.3.1 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในห้องเรียนมอบหมายให้ผู้สอนดำเนินการพัฒนา ประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงผู้เรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

3.3.2 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นอกห้องเรียน ให้บุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนา ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งในลักษณะของการร่วมกิจกรรมต่างๆหรือการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกสถานที่

3.3.3 ดำเนินการประเมินผู้เรียนรายภาค เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนแต่ละภาค ผู้สอนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดำเนินการประเมินผลผู้เรียนตามแนวทางที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งสามารถเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการได้อย่างหลากหลาย ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกห้องเรียน การสัมภาษณ์ การบันทึกเหตุการณ์ การรายงานตนเอง ฯลฯ ทั้งนี้จะต้องเหมาะสมกับกิจกรรมและคุณลักษณะที่ประเมิน

3.3.4 การประมวลผล การประเมินรายภาค ผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละฝ่ายทำการประเมินและรวบรวมข้อมูลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน แล้วส่งต่อให้คณะกรรมการฯ นำไปทำการประมวลผลและพิจารณาตัดสินผลการประเมินคุณลักษณะแต่ละประการตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3.5 การแจ้งผลการซ่อมเสริม คณะกรรมการแจ้งผลการตัดสินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เรียนนำไปกรอกในเอกสารแสดงผลการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการประเมินให้ผู้เรียนทราบและผู้ปกครองทราบต่อไป พร้อมกับดำเนินการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินให้ควบคุมการพัฒนาตนเองในการถือปฏิบัติคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ดีขึ้น รวมทั้งมอบหมายให้ปฏิบัติกิจกรรมคุณความดีชดเชย ตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนดไว้

3.3.6 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น การพิจารณาสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อตัดสินให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้น คณะกรรมการฯ ควรสรุปจากผลการประเมินในภาคเรียนสุดท้าย และแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการจากผลการประเมินในแต่ละภาคเรียนที่ได้บันทึกไว้ ผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประการใดประการหนึ่งจะต้องเข้ารับการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมคุณความดีชดเชยตามที่คณะกรรมการมอบหมายจนครบถ้วนก่อนจึงได้รับอนุมัติให้ผ่านช่วงชั้นได้

4. การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน

การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ยุ่เรียนทุกคนจะต้องได้รับการประเมินให้ผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น

4.1 ขั้นตอนการดำเนินการในการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน มีดังนี้

4.1.1 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษากำหนดเกณฑ์และแนวทางการประเมิน

4.1.2 กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน พร้อมทั้งตัวชี้วัดความสามารถ

4.1.3 กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินที่เหมาะสม เช่น

1. ความสามารถจริงของผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเรียน ในรายวิชาต่างๆในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน โดยการสังเกตของผู้ สอน

2. การมอบหมายให้ผู้เรียน ไปศึกษาค้นคว้า แล้วเขียนเป็นรายงาน

3. ผลงานเชิงประจักษ์ต่างๆเกี่ยวกับการอ่าน การคิดวิเคราะห์และ การเขียนรวบรวมและการนำเสนอในรูปแบบผสมผสานงาน

4. การทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ แบบเขียนตอบหรือการให้ผู้ เรียนเขียนเรียงความ

5. วิธีการอื่นที่เห็นว่าเหมาะสม

4.1.4 เกณฑ์การตัดสินคุณภาพการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียนตาม ความเหมาะสม

4.2 แนวทางการประเมินความสามารถการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียน ปลายปีเป็นการประเมินความสามารถการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนเมื่อสิ้นปีการ ศึกษา เพื่อสรุปความสามารถของผู้เรียนในแต่ละปีการศึกษา โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

4.2.1 ผู้มีหน้าที่ประเมินตรวจสอบผู้เรียนในความรับผิดชอบตามวิธีการ และเครื่องมือที่คณะกรรมการฯ กำหนดเพื่อให้ได้ข้อมูลความสามารถของผู้เรียนด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนอย่างเหมาะสม ครบถ้วน ตามศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน รายงานคณะกรรมการดำเนินการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผู้ที่มีหน้าที่ ประเมินสามารถสรุปผลการประเมินกลางปีหรือเมื่อสิ้นภาคเรียนแรก เพื่อแจ้งให้ผู้เรียนได้ ทราบสถานภาพของตนและทำการปรับปรุงแก้ไขตนเองได้

4.2.2 คณะกรรมการดำเนินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียนสรุปผล การประเมินเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา

4.2.3 ตัดสินผลการประเมินการเรียนรู้ที่คาดหวังแต่ละประเภทตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด

4.2.4 แจ้งผลการประเมินให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ

4.2.5 ดำเนินการซ่อมเสริม ปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนในส่วนที่ไม่ผ่าน

ประเมิน

4.3 แนวทางการประเมินตัดสินการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน ผ่านช่วงชั้น เป็นการประเมินความสามารถอ่าน คิด วิเคราะห์ และการเขียนของผู้เรียนเมื่อจบการเรียนของแต่ละ ช่วงชั้น เพื่อพิจารณาตัดสินผู้เรียนผ่านช่วงชั้นตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด การประเมินผู้เรียนเพื่อตัดสินการผ่านช่วงชั้น โดยดำเนินการดังนี้

4.3.1 ผู้มีหน้าที่ประเมิน ทำการตรวจสอบหรือประเมินผู้เรียนใน ความรับผิดชอบตามวิธีการและเครื่องมือที่กำหนดให้ได้ข้อมูลความสามารถของผู้เรียน ด้านการอ่าน การคิด วิเคราะห์ และการเขียนสื่อความหมายอย่างถูกต้องครบถ้วน ตามศักยภาพของผู้เรียน รายงานคณะกรรมการดำเนินการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

4.3.2 คณะกรรมการดำเนินการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน พิจารณาตัดสินการอ่านมาตรฐานตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4.3.3 ดำเนินการซ่อมเสริม ปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน แล้วประเมินใหม่

4.3.4 จัดส่งผลการประเมินนำเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ วิชาการของสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ เพื่อเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษานำมาพิจารณาตัดสินการอ่าน ช่วงชั้นต่อไป

5. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ

เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ด้วยแบบประเมินผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นมาตรฐานระดับ ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับ ชาติ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ หรือได้รับมอบหมาย การประเมินผลดังกล่าว มีจุดหมายเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และ คุณภาพการศึกษาของชาติในขณะเดียวกันก็สามารถส่งผลย้อนกลับไปให้สถานศึกษาปรับ ปรุงการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน

สถานศึกษาจะต้องเตรียมผู้เรียน ได้เข้ารับการประเมินด้วยความเข้าใจ และ ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินระดับชาติ ให้ความร่วมมือในการประเมินเต็มความ สามารถและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขการประเมินอย่างเคร่งครัด

เนื่องจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นภาระที่ครูผู้สอนจะต้อง ดำเนินการ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และจุดเน้นของหลัก

สูตรอย่างชัดเจน ต่อจากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวัดและประเมินผลให้เข้าใจแล้ว จึงปฏิบัติตามข้อกำหนดและวิธีการต่างๆอย่างถูกต้องและครบถ้วน จะเป็นการช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพทั่วไปของอำเภอทุ่งหัวช้าง

อำเภอทุ่งหัวช้าง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศใต้ประมาณ 85 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 485 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับกับที่ราบระหว่างหุบเขา มีประชากรทั้งหมด 18,706 คน (องค์การเคแร์แห่งประเทศไทย/มูลนิธิรักไทย, 2546, หน้า 17) ในจำนวนนี้เป็นประชากรชาวเขา มากที่สุดถึงร้อยละ 80 และเป็นประชากรคนพื้นราบเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล 35 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง 16 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดกับ อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอแม่ทา ทิศใต้ติดกับอำเภอดีทิวทิศตะวันออกติดกับอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ทิศตะวันตกติดกับอำเภอดีทิว ประกอบด้วยอาชีพทางเกษตรกรรม นับถือศาสนาพุทธ และ นับถือผี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ได้มีหน่วยงานและบุคคลที่สนใจได้ทำการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1 (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษา เขตการศึกษา 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทำงานร่วมกับชุมชนและใช้กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาเขตการศึกษา 1 โดยสังเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัย พบว่า ปัจจัย และเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาของชุมชนร่วมกัน มีส่วนร่วมและความสนับสนุนจากภาคีอื่นๆ โครงสร้างของการจัดการศึกษาเป็นแบบแนวราบ และชุมชนมีเงื่อนไขพื้นฐานเพื่อการพัฒนา

ทางด้านสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11

(2545) ได้ทำรายงานการวิจัยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่อง หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เขตการศึกษา 11 พบว่า ครูและผู้บริหารมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการใช้ระดับปานกลาง ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร คือ ครูผู้ สอนทำหน้าที่ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอน นำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ การสนับสนุนส่งเสริมให้ มีการจัดหา จัดทำ เลือกรื้อ และพัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอน และการจัดทำหลัก เกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนตามลำดับ ในด้านการบริหารการ ใช้หลักสูตร คือ การบริหารงานวิชาการ สนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ การบริหารงานทั่วไป สนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และ การกำหนดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนครอบคลุมเป็นรูปธรรม ครูผู้สอนตรวจสอบ หรือ ประเมินตนเองเป็นระยะๆ ตามแผนปฏิบัติงานของแต่ละคน การจัดสร้าง หรือจัดหาเครื่อง มือในการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลตามลำดับ

ส่วนอวยชัย ศรีตระกูล (2545) ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2545 พบว่า สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีผลการดำเนินงานด้านปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมีผลการดำเนินงานด้านการประเมินผล การจัดการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การปฏิรูปครูเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การวิจัย และพัฒนากระบวนการเรียนรู้และปฏิรูปการเรียนรู้และปฏิรูปการเรียนรู้ในชุมชนอยู่ในระดับ มาก ส่วนการจัดเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนาครูแกนนำ ครูต้นแบบ การเตรียม ความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน การใช้หลักสูตรและการจัดทำหลัก สูตรสถานศึกษามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 36) ได้ติดตามและประเมินผล การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่นและสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 630 โรง

เรียนในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2545 พบว่า ในด้านการดำเนินงานของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนร้อยละ 63.4 มีความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2545 และพบปัญหาของโรงเรียนเครือข่าย ได้แก่

ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาในการจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคลากร มีภาระงานมากนอกจากนั้นโรงเรียนต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเหลือในเรื่องการสนับสนุนคู่มือในการจัดทำหลักสูตร นิเทศติดตาม กำกับดูแลและเป็นพี่เลี้ยงในการทำหลักสูตร

เศรษฐวิทย์ สมลัตย์ (2545) ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัญหาสำคัญ คือ ขุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ประกาศใช้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเตรียม การจัดการเรียน การสอน บุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจและความกระตือรือร้นในการประกันคุณภาพ การศึกษาน้อย และแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากส่วนกลางยังไม่แน่นอน

ถาวร คำทะแจ่ม (2545) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร จังหวัดลำพูน พบว่า จากผลการศึกษาทั้งหมด 7 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน และด้านการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ที่มีปัญหาคือ เวลาในการเตรียมความพร้อมมีน้อย บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรยังไม่ชัดเจน การจัดทำแผนของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหา ครูไม่มีความมั่นใจในการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนขาดการวางแผน การนิเทศ กำกับ ติดตาม โรงเรียนอยู่ในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงานจึงไม่ครบทุกขั้นตอน และการเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายยังขาดความเข้าใจถึงวิธีการ กระบวนการ ขั้นตอน ในการดำเนินงาน และยังให้ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ระยะเวลาที่เพียงพอในการศึกษา หาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ โครงสร้าง จุดมุ่งหมาย การจัดทำสาระหลักสูตร สถานศึกษา ควรสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

เห็นความสำคัญของหลักสูตร ควรมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาต่าง ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้และควรให้การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน

สังัด ปินตนา (2546) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา พบว่า ปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากรมีความรู้ที่ไม่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตร การบูรณาการการเรียนการสอนมีน้อย ขาดเอกสารศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้ปกครองมีความต้องการเน้นให้นักเรียนเก่งด้านวิชาการมากกว่าด้านอาชีพ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ค) รายงานการติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2545 สภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่าครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรไม่ชัดเจน มีภาระงานพิเศษมาก ขาดผู้นิเทศ วิธีการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลายและนักเรียนไม่ได้เลือกตามความสนใจ

ลิขสิทธิ์ ผลจันทร์งาม (2540) ได้ทำการศึกษาศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนได้ปฏิบัติงานในด้าน การกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนและรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับมาก ส่วนการให้คำปรึกษา การเสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหาร การแสวงหาและให้การสนับสนุนด้านการเงิน การให้ การสนับสนุนด้านวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน และการให้บริการวิทยากรแก่ชุมชน คณะกรรมการโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติในระดับปานกลาง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยเห็นว่า การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ในโรงเรียนส่วนใหญ่พบว่า โดยภาพรวมแล้วการจัดทำหลักสูตรทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนนั้น มีการเตรียมความพร้อม การดำเนินการใช้หลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม สรุปผล และพัฒนาปรับปรุง ซึ่งมีการปฏิบัติในระดับมาก ด้านปัญหาที่พบในการจัดทำหลักสูตร คือ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไม่ชัดเจน บุคลากรมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมาก ระยะเวลาใน

การศึกษา หรือจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในด้านความต้องการและข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร คือ โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในเรื่องการสนับสนุนคู่มือในการจัดทำหลักสูตร การนิเทศติดตาม การวัดและประเมินผลการใช้หลักสูตร และควรมีการสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของหลักสูตรด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพ และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา อีกทั้งได้แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับโรงเรียนสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved